

Рецензия

**от проф. д-р Янаки Боянов Стоилов, Софийски университет „Св. Кл. Охридски,
Юридически факултет**

**на дисертационен труд за получаване на образователна и научна степен „доктор” ,
област на висше образование 3. „Социални, стопански и правни науки“,
професионално направление 3.6. „Право“, докторска програма „Теория на
държавата и правото. Политически и правни учения (Обща теория на правото)“ в
Софийския университет „Св. Кл. Охридски”**

с автор Любомир Петров Стоянов

на тема „Особености на процесуалното право“

с научен ръководител проф. д-р Даниел Василев Вълчев

Основание за представяне на рецензията: участие в състав на научно жури
като вътрешен член, определено със Заповед № РД 38-63/31.01.2024 г. на Ректора на
СУ.

Данни за докторанта и докторантурата:

Любомир Петров Стоянов е роден на 21.05.1988 г.

Завършил е висше образование – специалност право в Университета за
национално и световно стопанство през 2014 г. Притежава юридическа
правоспособност.

Заемал е длъжност мл. експерт в Министерство на труда и социалната политика
през 2016 г.

Работил е като хоноруван асистент в Академията на МВР от 2015 до 2018 г. и в Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Кл. Охридски“ от 2021 г.

От 2017 г. досега е адвокат в Адвокатска колегия Перник.

Ползва английски и руски език.

Л. Стоянов е редовен докторант към Катедрата по теория и история на държавата и правото на ЮФ на СУ „Св. Кл. Охридски“ от 1.11.2016 г. до 1.11.2020 г. с периода на удължаването.

Отчислен е от докторантура с право на защита.

Кандидатът отговаря на минимално изискуемите наукометрични показатели, които са предпоставка за допускане до защита на дисертацията.

Общо представяне и оценка на дисертацията и автореферата:

Дисертацията е с класическа структура – включва увод, три глави и заключение, в общ обем заедно с библиографията около 250 страници. .

Глава първа е процесуалното право като обект на изследване от Общата теория на правото. Глава втора изследва процесуалното право в системата на юридическите процедури. Глава трета разглежда особеностите на процесуалното явление.

Темата на дисертацията едновременно е фундаментална и актуална. Заслуга на автора е, че се опитва да я изведе на парадигмално общотеоретично ниво. Той отбелязва, че в основата на разграничението между материално и процесуално право са техните специфични функции. Прави добро впечатление, че първо се поставя работна хипотеза, която в хода на изследването се проверява, развива и уточнява.

Авторът отделя специално внимание на използвания подход към изследване на поставената тема. Водещ е юридическият метод. Той е допълнен и конкретизиран с моделно зависимият реализъм на Ст. Хокинг и Л. Млодинов, с възгледите на В. Ганев за правното явление, както и с тези на Х. Келзен за общите и индивидуалните правни норми, на Х. Харт за първичните и вторичните норми, на В. Протасов за отношението между процедура и процес и на Ж. Сталев за производството като динамичен фактически състав.

Според Л. Стоянов процесуалните норми са вторични публичноправни норми с правоприложен характер. Понятието за процесуална норма е конкретизирано като вид процедурна норма с публичноправен и правоприложен характер. Така процесуалното право се разполага в по-широкото поле на юридическите процедури, към които се отнася. Деленето на правото на материално и процесуално не е без остатък, т. е. има норми с процедурен характер, които не са нито процесуални, нито материални (например предоставящите частна власт).

Докторантът е изработил и приложил схеми, които помагат за възприемане на теоретичните съждения. Той успешно съчетава теоретизирането с обстоен анализ на съдебни решения. Тези решения са използвани в две направления – за илюстрация на теоретични изводи, от една страна, и за оценка на противоречива съдебна практика от гледище на предлаганата теоретична концепция, от друга.

Друга положителна черта на дисертацията е детайлното проследяване и съпоставяне на възгледите на основни за темата автори. Л. Стоянов успява да подбере и непротиворечиво да съчетае елементи от вижданията на различни автори, за да стигне до обосноваване на собствени изводи. Представената дисертация е доказателство за неговата способност да провежда самостоятелно и задълбочено изследвания в областта на общата теория на правото.

Изложението е последователно, а изводите логически непротиворечиви. Стилът на писане не усложнява допълнително абстрактното ниво, на което се разглеждат проблемите. Дадените примери допринасят за по-доброто възприемане на направените обобщения.

Дисертацията е резултат от продължителна и самостоятелна работа. Позоваванията на други автори са коректни и обстойни.

Заключението обобщава основните резултати на изследването и добре резюмира неговите изводи.

Авторефератът точно отразява структурата и съдържанието на дисертацията.

Използван научен апарат:

Авторът е използвал значителен по количество научен апарат. Той включва над сто заглавия – монографии и статии от списания и сборници. Около две трети от заглавията са на кирилица, а останалата част на английски език. Прави впечатление, че позоваванията са съпроводени с анализ в дълбочина на представените възгледи и посочване на точките на съвпадения и различия между отделните автори.

В дисертация на юридическа тематика обикновено се съдържат позовавания и коментар на съдебни решения. Към част от тях Л. Стоянов е изразил критично отношение, обосновано чрез теоретичните виждания, които застъпва и аргументира.

Публикации:

Авторът е представил 11 публикации и отделно е посочил 4 участия в научни конференции. Повечето от публикациите са по дисертационната тема:

- „Санкцията като елемент от правното явление на проф. Венелин Ганев. В сб. доклади „Санкциите в правото”, С.: УИ „Св. Кл. Охридски“, 2019, с. 164-176;
- Резюме на изказване на тема „Значение процесуалното право для механизма правового регулирования в современных правовых системах“, поместено в научно съобщение на Н. В.Короткова. „Quo Vadis, Justitia? Развитие правовых систем с позиции юридических факультетов“ - „Государство и право”, 2019, № 9, с. 166;
- Отграничение на процесуалното от материалното право чрез анализ на предназначението им в процеса на правно регулиране. В сб. доклади „Актуални проблеми на правното регулиране на бизнеса”, София, 2019, Издателски комплекс УНСС, с. 321-331.
- Процесуално право и юридическа процедура. В сб. доклади „Право и граници“, С.: УИ „Св. Кл. Охридски“, 2018, с. 128-136;
- Процесуалните норми в контекста на класификацията на нормите на първични и вторични. В сб. научни четения на тема „Правни норми и правни принципи“, С.: УИ „Св. Кл. Охридски“, 2017, с. 521-532.

Научни и научно-приложни приноси:

Дисертацията съдържа научни и научно-приложни приноси. Те са относно:

- Съотношението между първичните и вторичните норми като система към метасистема; първичните и вторичните норми се разполагат на плоскостта на въздействие съответно върху *Sein – Sollen*;
- Определението на процесуалната норма като вторична публичноправна норма с процедурен характер;
- Класификацията на юридическите процедури е направена на основата на формите на реализиране на правото. Така се обособяват юридическите процедури – три преки (спазване, изпълнение и използване) и две непреки – създаване на правни норми като резултат от държавновластническа дейност (правотворчество в широк смисъл) и създаване на правни норми извън държавновластническата дейност.
- От своя страна юридическият процес включва производствата по издаване на общи правни норми (правотворчество в тесен смисъл) и тези по издаване на индивидуални правни норми (правоприлагане в тесен смисъл). Последните са резултат от правораздавателни и неправораздавателни производства, които от своя страна се делят на съдебни и несъдебни;
- Процесуалното право като система от наличните правоприложни юридически процедури.

Критични бележки и препоръки:

Бележките и препоръките се отнасят предимно до необходимостта при изследването на социалните явления, към които се отнася правото и специално неговата нормативна специфика, да се подлага на критична преценка дори собствената методология. Имам предвид, че юридическият метод е безусловно необходим за изследване от позиция на правото, но той не е достатъчен, за да изпълнява правото своето социално предназначение. Колкото по-високо стоят юристите в съдебната система и в другите юрисдикции, толкова повече те трябва да държат сметка за комплексното действие на правните стандарти, включително на процесуалните норми, и за тяхното прилагане върху регулираните отношения. Смятам, че същото изискване се отнася и за изследователите на правото.

При използвания подход се постига своеобразна, да я нарекъл, „инверсия“ на понятията – преминаването им едно в друго, какъвто например е случаят с условността на разграничението между правотворчество и правоприлагане в повечето случаи. Така се постига диалектика на понятията, при която обаче част от тях поглъщат други и така донякъде губят собственото си значение.

Изследването е ограничено стриктно до темата и не се опитва да характеризира процесуалното право в паралел с материалното. Все пак след като процесуалното и материалното право са една от основните двойки категории за подразделяне на правото, би следвало да има поне един признак, според който те се разграничават и съпоставят. Според мен критерият за принадлежност към материалната или процесуалната сфера не е в това дали отношенията имат или не съществуване и извън правната форма, както смятат мнозина автори (в модерните общества обикновено и едните, и другите отношения притежават такава), а в това, че процесуалните отношения нямат друго съдържание освен това, придадено им от закона. Това отразява деленето на сферите на *Sein* и *Sollen*.

Прилагането на рекурсивният метод позволява в чертите на процесуалната норма да се „снемат“ тези на процесуалноправното явление, но според теорията на системите би следвало да се допусне, че процесуалното право има характеристики, които не се свеждат до тези на отделните процесуални норми.

С оглед на бъдещи публикации трябва да се прецизира пунктуацията чрез използване на запетаи, като се поставят точно там, където това е необходимо.

Авторът, включително чрез разгледаните актове на частното и публичното право, е обхванал от позиция на поставената задача значителна част от правната материя, но без да вземе предвид конституционните процедури и процесуалните действия в конституционното право.

Препоръчвам при бъдещи занимания по темата да се отдели специално внимание на фазите по допустимостта и по същество на съдебните производства, защото и в двете, и особено в първата отчетливо се проявяват процесуалните аспекти на съдебната дейност. По този начин могат да се увеличат както теоретичните резултати, така и приложната полезност на изследването.

Заключение:

Дисертационният труд съдържа научни и научно-приложни резултати, които отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и на Правилника за неговото прилагане. Докторантът притежава задълбочени теоретични познания в областта на общата теория на правото и показва качества и умения за самостоятелно провеждане на научни изследвания.

На основа на анализа на дисертационния труд и на постигнатите от автора научни резултати давам положителна оценка на проведеното изследване и предлагам на научното жури Любомир Петров Стоянов да получи образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 3. „Социални, стопански и правни науки“, по професионално направление 3.6. „Право“, в докторска програма Теория на държавата и правото. Политически и правни учения (Обща теория на правото) в Софийския университет „Св. Кл. Охридски“

05.03.2024 г.

Рецензент:

проф. д-р Я. Стоилов